

Jorakompostereren

Dit eget naturlige kredsløb

+45 98 46 15 55

info@greenway-denmark.dk

Indhold

Introduktion.....	3
Enkel anvendelse af din JK 125/270/400 kompost	3
I køkkenet	3
Komposterne kan håndtere:.....	3
Hvad kan jeg kompostere?	4
Godt til kompostering.....	4
Dårligt til kompostering.....	4
Tre enkle trin til at starte din JK 125/270/400 kompost op	4
Nedbrydning	5
Tilsæt strøelse (meget vigtigt for en god proces).....	5
Rotér komposten	5
Hvad skal man ikke gøre?	5
Tømning.....	5
Gode råd	6
Tilbehør.....	6
Placering	6
Vintertip.....	6
Yderligere information	6
Temperatur.....	6
Kompostering om vinteren.....	7
Materialer som ikke bør anvendes som strøelse	7
Iltning er vigtig.....	7
Rotation er vigtig	7
Den rette balance	7
Undersøg fejlene	8
Dårlig lugt	8

Introduktion

Vi ønsker dig tillykke med dit valg af komposter.

Kompostering er en god metode til at bringe organisk materiale tilbage til jorden. Kompostmullen øger jordens gode egenskaber og skaber bedre vilkår for planter.

Private husholdninger kan nemt bidrage til at forbedre affaldssituationen ved at kompostere med en Joraform komposter. Det mindsker ikke blot transport og håndtering af affald, det mindsker sågar også dine egne affaldsomkostninger. I denne håndbog giver vi dig gode råd til, hvordan du lykkes med din kompostering. Kompostering skal være enkel, effektiv og give gode resultater både i tegnebogen og for miljøet.

Held og lykke, og kontakt os endelig, hvis du har spørgsmål.

Enkel anvendelse af din JK 125/270/400 komposter

I køkkenet

Anvend en graderet beholder. Det vil hjælpe dig til at vide, hvor meget affald du har, og dermed kan du lettere undgå at overfylde komposten.

Komposterne kan håndtere:

- JK 125: 1,4-1,7 liter pr. dag
- JK 270: 3,5-4,3 liter pr. dag
- JK 400: 10-15 liter pr. dag.

Når du sorterer dit affald, skal du kun smide det i komposten, som du er sikker på. Hvis du er i tvivl, skal du ikke smide det i komposten. **Smid hellere lidt madaffald i komposten ofte, i stedet for meget på én gang og sjældent.**

Hvad kan jeg kompostere?

Godt til kompostering	Dårligt til kompostering
Madrester (råt, kogt, stegt og røget)	Cigaretskod, aske og snus
Kød – også mindre ben	Tyggegummi
Blomsterrester fra vaser og krukker	Aluminiumsfolie og andre metaller
Skaldyr	Elastikker
Grønsager	Kattegrus
Æg – også skallen	Støvsugerposer
Kartofler	Kuverter og andre tryksager
Brød og kager	Alt af plast, fx plastikposer
Frugt – alle slags	Mælke- og juicekartoner
Kaffegrums og filtre	Plastfilm
Teposer og teblade	Rester fra farvet eller imprægneret træ
Køkkenrulle og servietter	Fyringsaske, kalk eller jord
Sagssmuld fra husdyr	Væsker, mælk m.m.
Fisk - endda ben	

Tre enkle trin til at opstarte din JK 125/270/400 komposter

1. Anbring noget aktivt kompost i det første kammer (kammeret skal altid arbejde/køre, men kun ét kammer ad gangen), hvis du har adgang til dette, ellers smid dit madaffald deri, så starter processen inden for ca. 1-2 uger.
2. Smid dit madaffald i det første kammer (venstre - som altid skal køre). Tilsæt træpiller eller sagssmuld som anvist på side 5.
3. Luk lågen og rotér komposten en omgang.

OBS!

Det første kammer tager ca. 6-8 uger at fylde. Kammeret er fyldt, når der ca. er 5 cm fra indholdet og op til kanten. I det fyldte kammer vil temperaturen fortsat være høj, og indholdet vil være færdigkomposteret, når det andet kammer er fyldt.

Komposten har to kamre, og du skal kun fylde ét ad gangen.

Nedbrydning

For at opnå et hurtigere resultat kan affaldet skæres i mindre stykker, inden det smides i komposten. Dette forkorter nedbrydningstiden.

Tilsæt strøelse (meget vigtigt for en god proces)

Sagssmuld eller træpiller tilsættes for at absorbere fugt fra madaffaldet, tilføje kulstof (som neutraliserer kvælstoffet i madaffaldet) og for at give mullen en fin struktur.

Træpiller: ca. 10% af den affaldsmængde, du tilsætter. 5 liter affald = 5 dl piller.

Savsmuld: ca. 20-30% (finmalet og ikke spåner).

Rotér komposten

Ved at rotere komposten trækkes luft ind gennem ventilerne, hvilket forhindrer dårlig lugt og gør, at tørt og vådt indhold blandes. Det er nok at rotere komposten en omgang, hver gang nyt affald smides deri. Det er tilstrækkeligt for at ilte indholdet. Er indholdet i komposten meget vådt, kan du rotere den oftere, så strøelsen fordeles bedre.

Hvad skal man ikke gøre?

- Lad ikke indholdet i komposten blive for vådt. Alt affald, som tilføjes, bør være godt afdryppet.
- Tilsæt ikke mælk, suppe eller sovs direkte i komposten, da det er svært at balancere fugten med strøelsen. Smid fx suppe i vasken og lad madresterne ligge lidt, hvorefter du kan bruge køkkenrulle til at samle madresterne op med og derefter smide det i komposten.
- Tilsæt ikke fyringsaske og kalk. Det gør, at processen aftager.
- Lad ikke indholdet blive for tørt. Vær opmærksom på, at du ikke tilsætter for meget strøelse (piller eller sagssmuld) per gang. Strøelse har en god absorbering, og hvis kompostindholdet bliver for tørt, vil processen stoppe og kompostmaterialet vil falde fra hinanden.
- Er der klumper i komposten, skal disse makuleres (hakkes i stykker), fx ved hjælp af en spade. Et moderat fugtniveau er afgørende for, at mikroorganismene kan overleve. Du vil lære, hvad der er den rigtige fugtighed – affaldet skal være **fugtigt**, ikke for vådt og ikke for tørt.

Tømning

Åben lågen på det kammer, du vil tømme. Drej komposten en halv omgang og tøm den færdige kompost på fx en presenning eller i en trillebør.

Gode råd

Tilbehør

- En spand med låg til opbevaring af strøelsen, så den forbliver tør.
- En lille spade med ca. 25 cm skaft er et godt redskab til at hakke eventuelle klumper.

Placering

Placeringen af din komposter beror på, hvad der er nemmest for dig. Hvis du placerer den udenfor, skal du være opmærksom på følgende:

- Den skal være lettilgængelig uanset vejrforhold.
- Komposten bør være afskærmet for vind. Et hegn eller buske vil være en ideel afskærmning for komposten.
- Tag over komposten gør det nemmere at fylde den, og det forhindrer vand i at trænge ind i komposten.

Vintertip

- Smør lidt madolie eller gnid stearin på kompostlågens håndtag, så det ikke fryser fast.

Yderligere information

Temperatur

Kompostering sker ved temperaturintervallet mellem +2°C og +78°C. Forskellige mikroorganismer arbejder ved forskellige temperaturintervaller. Højere temperaturer giver en højere grad af hygiejnisk behandling og foretrækkes derfor.

Med en jævn fordeling af fugt og ilt, og med en kontinuerlig tilførsel af affald, kan temperaturen komme op mod 60-65°C. Du behøver ikke at købe et termometer – du kan mærke varmen og se dampen komme fra kompostmassen.

OBS! Kompostmassen kan blive så varm, at du ikke kan sætte din hånd i komposten uden at brænde dig!

Som resultat af den høje temperatur i komposten er indholdet hygiejnisk og kan anvendes direkte i blomsterbede og køkkenhaver.

Ved høje temperaturer og en høj pH-værdi kan der forekomme ammoniak i dampen fra komposten. Hvis det er en stærk ammoniaklugt, som forbliver i lang tid (1 uge), skal du tilsætte en lille smule strøelse og blande indholdet ved at dreje komposten en eller flere omgange.

Knogler og æggeskaller er ikke bionedbrydelige, og derfor forbliver de i den færdige kompost. De kan fjernes, hvis du skal anvende kompostmullen til pletter eller krukker. Kompostmullen indeholder næringsstoffer til dine planter, og du skal ca. bruge 5 liter per kvadratmeter. Til krukker blandes 1 liter kompost med 5 liter gammel jord.

Kompostering om vinteren

Hvis du starter din JK 125/270/400 i vintermånederne, specielt hvis du har små mængder af affald, kan det hjælpe at lægge en flaske med varmt vand i kammeret for at hæve temperaturen i begyndelsen. Når kompostprocessen er i gang, behøves ekstra varme som regel ikke. Henover vinteren, hvor du måske ikke kan afsætte kompostmullen, bør mullen beskyttes, så næringen ikke forsvinder.

Tilsæt madaffald ofte og rotér komposten en omgang.

Materialer som ikke bør anvendes som strøelse

- Frisk sagssmuld (absorberer dårligt)
- Tørv (har lav pH-værdi og sænker processen)
- Høvlspåner eller flis (er for groft og absorberer dårligt)
- Grovhakket hø eller halv (absorberer dårligt)

Iltning er vigtig

Mikroorganismene, som sørger for nedbrydningen, er aerobiske, hvilket betyder, at de har brug for en konstant strøm af ilt gennem kompostindholdet. Hvis iltningen ikke er tilstrækkelig, vil der opstå en dårlig lugt.

Jora komposterer er konstrueret sådan, at iltningen svarer til affaldskapaciteten per uge. Hvis komposten overbelastes med affald, vil iltningen ikke være tilstrækkelig og dårlig lugt vil forekomme. Hvis du er ekstra omhyggelig med at makulere og blande kompostindholdet, vil den kunne klare større mængder af affald. Tilsætningen af strøelse (piller eller sagssmuld) betyder, at der er porer i kompostmaterialet, og det kan iltes.

Rotation er vigtig

En af de store fordele ved Jora komposterer er, at det er meget simpelt at blande indholdet. Når komposten roteres, vil materialet blive iltet, fugten vil fordele sig jævnt, og nye områder udsættes for mikroorganismer.

Den rette balance

Tilsætningen af strøelsen har tre funktioner. Mikroorganismene kræver både kul- og kvælstof for at kunne arbejde. For hver del kvælstof kræver det ca. 30 dele kulstof. Køkkenaffald har et højt indhold af kvælstof, og derfor er det nødvendigt at tilføre kulstof for at skabe balance. Når man tilsætter sagssmuld eller

træpiller absorberer det fugten, tilfører struktur til kompostmaterialet og er en kilde til kulstof til mikroorganismene.

Det er vigtigt, at det er den rette type af strøelse, som tilføres i komposten, så det kan absorbere fugten. Problemet med kompostprocessen beror oftest på, at materialet er for vådt, at det ikke er makuleret tilstrækkeligt, eller hvis der tilføres den forkerte mængde af strøelse.

Undersøg fejlene

Hvornår ved jeg, at fugtigheden er den rigtige i min kompost?

- Tag lidt kompostmul i hånden og kram det.
- Rinder der vand mellem fingrene, er det for vådt.
- Hvis der kun kommer få dråber, er fugtigheden rigtig.
- Hvis klumpen i din hånd falder fra hinanden, er det for tørt.

Hvis der går noget galt i processen, kan du prøve nedenstående anvisninger:

Problem	Anledning	Handling
Lav varme, for koldt	1. For tørt 2. For vådt 3. Afkøling pga. vejrforhold	1. Tilsæt vand 2. Se "Dårlig lugt" nedenfor 3. Tøm ikke kompostindholdet. Placer komposten i læ eller afskærm for vind, regn og sne.
Larver (hvide orme, ca. 1 cm)	For vådt/for koldt	Tilsæt strøelse og bland. Læg en flaske med varmt vand i komposten for at øge temperaturen.
Svampe	Naturligt forekommende	Ingen
Store klumper	For vådt	Tilsæt strøelse, bland materialet og makulér klumper med fx en spade.

Dårlig lugt

Hvis du oplever dårlig lugt fra din kompost, skyldes det ofte en eller flere af følgende anledninger:

- For lidt iltning
- Materialet er for vådt
- Komposten fyldes for hurtigt (leder til temperaturfald og nedbrydningen standses)

Hvis balancen mellem strøelse og affald ikke er rigtig, fordi materialet i komposten er for vådt til at nedbrydningen kan ske, kan du gøre følgende:

Lugt	Anledning	Handling
Ammoniak	Intensiv proces, høj pH-værdi	Tilsæt strøelse og bland.
Forrådelse, sumpgas	Affaldet er for vådt	Tilsæt strøelse og bland.
Sur lugt	Iltmangel. Kan opstå ved for hurtig fyldning.	Tøm noget affald fra komposten, tilsæt strøelse og bland.